

Den sidste Sag paa Dagsordenen var:

Første Behandling af Forslag til Lov om Kvinders kommunale Valgret.

(Lovforslaget findes i Tillæg C., Sp. 112.)

Sagen jattes under Forhandling.

Bloug: Derjom det foreliggende Lovudfast havde gaaet ud paa, at i de Tilfælde i Kommunerne, hvor en større Eiendom, en større Interesse styredes af en Kvinde i Stedet for af en Mand, og hvor Eiendommen eller Interessesjen ikke hidtil havde været repræsenteret, hverken ved Valg af Kommunens Raad eller i selve Raadet — om man i jaadanne Tilfælde vilde overdrage den styrende Kvinde Valgret lige med Mændene, enten personlig eller ved Fuldmagt, vilde jeg ikke kunne sætte nogen principiel Modstand derimod. Jeg tror ikke, det vilde være af stor Betydning i det Hele taget, fordi det kun vilde være Undtagelser, og kun et mindre Antal Kvinder vilde være i dette Tilfælde; men jeg tror, at det var billigt at tillade dem, der styrede store Interesser i Kommunen, at øve nogen middelbar eller mildelbar Indflydelse paa dennes Forvaltning. Men saaledes lyder det foreliggende Lovudfast ikke. Det vil overdrage Valgretten til alle de Kvinder, der ere i samme Stilling som de Mænd, der ere valgbare til Folkethinget, det vil foruden de kjendte Valgrets-betingelser, som staa i Grundloven, sige, at de ere 25 Aar gamle og tillige ere Skatteydere til Kommunen. Hvor Grændsen for Skatteydelsen er, det kan Ingen sige, fordi det beror paa hvert Sogneraad selv at sætte denne Grændse, og den kan sættes saa lavt som muligt, den kan f. Ex. sættes til 1 Kr. om Aaret, eller 25 Dre Kvartalet. Lovforslaget vil altsaa ikke blot komme til at omfatte de Kvinder, der styre en Gaard eller et større Meieri, men ogsaa de Enker, som ernære sig ved Vask, ogsaa Syppiger paa 24 til 25 Aar, fort sagt, Skatteydelsen vil kunne gaa ned til Folk, som staa lige paa Kanten af Fattiggassen, og hvem man maaske i Følge den særlige Bevillie, som i det Mindste somme Steder øves, vil give Tilskud af „De Fattiges Kasse“ for at holde dem fri af Fattigvæsenet. Der skjønnes heller ikke, at der er synderlig Grund til, hvis man giver Valgret til alle disse Kvinder, at man da skulde forholde den gifte Kvinde Valgret. Hun repræsenterer dog, f. Ex. naar hun er

Gaardmandskone, større Interesser. Man kan vel sige, at hendes Mand vælger for hende. Ja, men man pleier jo i den almindelige Opinion at ære den gifte Kvinde fremfor den ugifte, og det kan jo hende, at den gifte Kvinde er af en ganske anden Ansættelse end hendes ærede Mand. Jeg kan derfor ikke indse, hvorfor man ikke snart skulde komme dertil, skjøndt man nu siger, at det ikke er Meningen, og at det har man ikke tænkt paa. Jeg siger dog, at, naar dette Lovforslag vedtages, som det foreligger, er principielt Valgretten givet til Kvinden. Og naar man læser det ærede Folkethings-Udvalgs Betænkning, som opregner, alle de Stater og Smaa-stater, hvor et lignende Princip efter Udvalgets Mening er gjort gjældende, f. Ex. 11 af de nordamerikanske Stater, men rigtignok af de vestligste; ydermere naar man ser den ærede Ordførers Udtalelser under Sagen, kan man ikke tvivle om, at man ikke agter at blive staaende herved. Man ønsker at gaa videre fra den kommunale Valgret til den politiske Valgret og Valgbarhed, der i de kommunale Love er sat som Maalestof for den kommunale Valgret. Det vil kun være en Ubetydelighed at gjøre denne Overgang, det næste Skridt vil snart komme, det er jeg overbevist om. Dette Lovforslag er et Led i en Række, hvis Endemaal er Kvindens politiske Ligestilling med Mændene. Naar man nu dog siger, at man har viist Moderation i dette Lovforslag ved kun at forlange Valgret og ikke tillige Valgbarhed, saa skal jeg gjerne indrømme det. Men denne Moderation er ikke meget betyden. Man kunde godt — deri er jeg enig med den ærede Ordfører i Folkethinget — paa een Gang have indrømmet begge Dese, thi det vilde dog blive Undtagelser, at Kvinder valgtes ind i Sogneraadene. Derimod vil det ikke være uden Betydning at give de Kvinder, som man foreslaar at give Valgret, denne, skjøndt jeg indrømmer, at i mange Sogne vilde de maaske slet ikke bryde sig om at udøve den. Dette siger jeg ikke for at angribe disse Kvinder, men de ærede Medlemmer ville erindre, at det varede mange Aar, inden den ærede Bondestand i det Hele satte synderlig Pris paa den Valgret, som var givet dem, og ikke modte talrigt ved de Valg, som foretoges rundt omkring i Landet. Det er altsaa Meningen, Endemaålet er det, jeg har nævnt, man vil føre Kvinden til politisk Valgret. Man har ment, at det var for stærk Medicin at byde Landskthinget paa een Gang, og har saa bestemt sig til at give os den draabevis: først Udvidelse af Valgretten, men ad Aare kommer Valgbarheden, og saa gaa vi videre.

Dette er mig udenfor al Tvivl, og derfor tror jeg, at det er klogeft at standfe ved det første Trin; ere vi først paa Veien ned ad, faa er det vanskelige at standfe siden. Jeg mener, at vor Valgret for Tiden ikke i fjerneste Maade trænger til nogen Udvidelse — jeg vil dermed ikke fige, at jeg paa nogen Maade tænker paa at indftrænke den — men jeg vilde ønske, at man i Stedet derfor vilde fuge at faae de faa og smaa Grændfer, fom Grundloven har fat for den, faa klart bestemte, fortolkede og udforte og en Kontrol indført for, at de i Sandhed overholdes. Jeg tror heller ikke, at ret Mange ville kunne ønske disse Grændfer udvidede, eller at Vælgerforpjet forøgedes med omtrent samme Antal, fom det alt har. fra 300,000 til 600,000. Jeg paaftaar, at dette ikke vilde være i Samfundets Interesse. Det maa ingenlunde forftaaes faaledes, fom om jeg vilde fornægte Kvinden de samme Evner fom Manden; men selv en ivrig Reformatrice har i et Flyvefkrift for et Lars Tid siden, dog tilføjet: „i alt Fald tilbels“. Det vil jeg hellere udtrykke faaledes, at Kvinden har de samme Evner fom Manden, men hun har dem noget anderledes fordelt, og for ikke at komme ind i Vidtløftigheder, fom ikke høre hid, skal jeg blot fige, at efter min Mening er Hovedforskjellen mellem Kvinden og Manden, den, at hos hende er Følelseslivet og hos ham er Forstandslivet stærkest — det er Hovedforskjellen. Andre Forskjelligheder skal jeg fom jagt ikke komme ind paa. Nu er ganske vist det at have et stærkt Følelsesliv et stort Fortrin, og det er Tilfældet med Kvinden; jeg erkjender, at f. Ex. Fædrelandsfjærligheden hos hende er fuldt faa varm, ja vistnok varmere end hos en stor Del af Mændene. Dette have Kvinderne jo ogsaa viift ved den Bevægelse de have fat i Gang for at yde Bidrag til Forsvaret. I store bevægede Dieblitte, hvoraf vort Land har gennemlevet adskillige i de sidste 50 Aar, tør jeg fige, at Kvinden har viift sig oplagt og stiftet til at spille en meget virksom Rolle fom tilfkyndende eller advarende Mændene. Men jeg tror paa ingen Maade, at de ere særlig stiftede til Lovgivningsvirksomhed; thi rigtig Overveielie og logisk Slutning turde vel være Hovedbetingelserne for med Held at kunne deltage i den. Jeg feer, at den ærede Ordfører i Folkethinget har ment, at naar Kvinden kom til at deltage i det politiske Liv, vilde den Tone hori man forhandler blive urbanere, høfligere, velvilligere. Ja, det tror jeg gjerne, i Begyndelsen især, naar man vil lægge an paa at vinde Kvinden, faa vil man vist ikke undlade at være meget

høflig. Men dersom der kommer stærkt bevægede Dieblitte, tror jeg, at Kvindens Ophidelse baade er stærkere og vanskeligeere at dæmpe end Mændenes, og da kommer man mindre let til den roligere Overveielie, hiori man dog i en lovgivende Forsamling altid burde befinde sig, især naar man strider til store og vigtige Afgjørelser. Dertil kommer nu, at vore Kvinder slet ikke ere forberedte til at træde ind i politisk Virksomhed. Jeg vil naturligvis ikke her gjøre noget Angreb hverken paa den kvindelige eller paa nogen anden Undervisning. Men naar man her skalde begynde paa noget faa aldeles Nytt, fom endnu ikke er set i noget europæisk Land, at Kvinden skalde deltage i Valgmøder og i de lovgivende Forsamlinger, vilde de dog vistnok mærte, at de savnede adskillige Forudsætninger og det, ikke blot Kundskab til den bestaaende Lovgivning, fom vi Andre ogsaa kunne mangle mangen Gang. Der maa være en hel Del Sagkundskab samlet i en faadan Forsamling, om den med Held skal kunne afgjøre de den forelagte meget forskjellige Sager. Og ganske uden Forkundskab i den tidligere politiske Historie og i det Hele i Fædrelandets og Udlandts Historie kan man ikke være, naar man her skal kunne virke med Held. Dertil ere Kvinderne hidtil ikke opdragne og underviste efter min Mening. De ere opdragte til mange andre gode Ting; men Historie og navnlig den politiske Historie tror jeg ikke har været nogen Hovedgenstand for Undervisning noget Steds, før i den allernyeste Tid og da kun paa ganske enkelte Steder. Jeg tror nu heller ingenlunde, at Kvinderne i Almindelighed i deres store Flerhed ønske at opnaa politisk Valgret. Man har i Fjor modtaget en Adresse fra 17—1800 Kvinder i Kjøbenhavn, og man har i Aar faaet en fra Varde. Lad os nu ogsaa tillægge de ærede Kvinder i Varde og Kjøbenhavn samme Betydning. Jeg vil ikke fornærme den Ene paa den Andens Beføstning, men jeg vil dog gjøre opmærksom paa, at her i Kjøbenhavn samles naturligvis de største Modfætninger, her findes vistnok de mest radikale, mest fantastiske og mest voldsomt fremadstræbende Kvinder; men at de sandtes paa Vestkysten af Sylland har jeg aldrig hørt, og jeg tror det heller ikke. Det undrer mig alligevel ikke, at man har kunnet samle faa mange paa noget af Stederne. Men hvad vil 36—3700 forflaa mod den Million, fom Danmarks Kvinder udgjøre, eller mod de 300,000 eller flere, fom vilde blive Vælgere i Fald den store Reform, eller fom jeg hellere vilde kalde den, Samfunds-Revolu-

tion, blev gennemført? Jeg tror navnlig, at ikke blot den større men ogsaa den bedre, den mest følelsesfulde og i sit kvindelige Kald mest opgaende Del af Kvinderne slet ikke vilde blive glad ved denne Reform eller vilde ønske at tage Del i det Liv, som da vilde komme til at udfolde sig. Det er nu 30 Aar siden, jeg med stor Glæde stemte for, at den Uret mod Kvinden skulde gøres god, som Fædrene havde efterladt, idet der kun tilkom Kvinden halv Arveret med Manden, og ligesaa villig stemte for, at den 25aarige Kvinde skulde være myndig over, hvad hun selv eiede. Vi have siden vedtaget en lille Lov, som jeg ogsaa villig har stemt for, den der har søgt at sikre den arbejdende gifte Kvinde Ret til selv at raade over sit Erhverv. Jeg tror rigtignok, at det kun er saa Tilfælde, hvor denne Lov bliver anvendt til Bedste for den i Høftestab levende Kvinde, men jeg betragter den dog som en human og billig Lov. Jeg vilde fremdeles ønske, men jeg tror ikke det lader sig gjøre ad Lovgivningens Vej, at der kunde staffles en større Sikkerhed for, at den Kvinde, der har Formue, naar hun gifter sig, ikke bliver berøvet sin Kapital uden sin Vidende og Villie; thi det er jo et Tilfælde som undertiden indtræffer, at lefsindige Mænd forøde deres Hustrus Formue. Lader det sig ikke gjøre, saa kunne Førelbrene jo ogsaa sørge for, at deres Børns Formue helt eller delvis baandlægges, naar saa den ærede Justitsminister undlader at løse Baandet; thi det veed jeg ogsaa kan lade sig gjøre. Denne Sikring af Kvindens Stilling skulde jeg gjerne gaa med til. I det store Samfund tror jeg det tilkommer eller tilhører Kvinden at besørge det, som jeg med et kjont Ord vel gjerne kan kalde Hjerteanliggender. Jeg tænker ikke herved paa noget Forhold mellem Mand og Kvinde, men jeg tænker paa Om sorgen for Alt det, hvorfor Lovgivningen kan udrette saa uendelig Lidt, men hvor den private Virksomhed kan udrette saa overordentlig Meget. Jeg tænker paa den Virksomhed som udspringer af Humanitet og Kristentjærlighed mod Medborgere og Børn; jeg tænker paa Opdragelse, Undervisning, Sættigpleie, Sygepleie og meget af samme Art. I denne Retning er der overordentlig Meget at gjøre, og der kunne vi slet ikke undvære Kvindens Hjælp. Samfundet kan slet ikke være tjent med, at Kvinderne drages bort fra de Kjærligheds gjerninger, der ligge for dem for at stændes med os i en Valgfor samling eller i et Thing. Det vil aldeles ikke gaa, som den ærede Ordfører i Folkethinget har ment, at Diskussionen vil blive høfligere — jeg synes forresten, at vi

ere temmelig høflige imod hinanden i dette Thing — den vilde let blive hidsigere og mere lidenskabelig, hvis vi hver havde en Kvinde ved vor Side. For den parlamentariske Kamp, baade den udenfor Thingene og den i Thingene ønsker jeg vore Kvinder fritagne. Den giver baade Svæd og Støv — jeg vil ikke sige Snavs — og ingen af Delene vil klæde dem. De vilde gjøre megen mere Nytte for Samfundet og bedre bevare den Plads i Livet de have havt siden Verdens første Dage, dersom de forblive udelukkede fra det politiske Liv. Jeg angriber dem ikke, jeg erkjender alle deres gode Evner. Udmærket dygtige Kvinder have ved enkelte Leiligheder og i enkelte Stillinger erhvervet sig et stort Navn i Historien, men det er jo Noget, der ikkun ligger for den Enkelte. Den store Flerhed vilde snart se, at de havde overordentlig liden Frugt og Glæde af at deltage i den Virksomhed her er Tale om. Den er i Grunden ikke saa interessant, og navnlig har den nu i mange Aar givet faare ringe Udbytte. Jeg tror, at Kvinden bør være, hvad allerede Bibelen kalder hende Mandens Medhjælp, men hans Medhjælp i det private Liv. Som jaadan kan hun udrette overordentlig Meget. Hun bør renoncere ikke paa de Laurbær, der vindes paa Kunstens og Videnskabens Omraader, thi dem staar det jo hende frit for at beile til lige med Manden, men paa dem, der vindes paa det politiske Omraade; thi det er min Overbevisning, at de vilde ikke baade hende. Uigefom jeg har altid været rede til at forsvare baade Kvinden og Landet, saa forsvare jeg ogsaa nu Begge, idet jeg modsætter mig dette Forslags Fremme.

Jeg tillader mig at foreslaa det hvide Landsting at vedtage en ganske kort og tør Dagsorden og dermed at henlægge Sagen. Dagsordenen lyder saaledes: „Da Landstinget formener, det hverken vil være i Kvindernes eller i Samfundets Interesse, at der tildeles dem Valgret, gaar det over til Dagsordenen.“

Formanden: Efter at dette Forslag til en motiveret Dagsorden er stillet, vil det ifølge Forretningsordenen være derom, at Forhandlingerne foreløbig vilde dreie sig.

Ordføreren: Det havde været min Agt ganske kort at have udtalt mig til Forde! for det forelagte Lovforslag. Men da der nu er foreslaaet en motiveret Dagsorden, hvorved dette Forslag skal henlægges, skal jeg kun tillade mig at udtale nogle korte Bemærkninger i Anledning af den foreslaaede Dagsorden. Jeg vil da begynde med at sige,